

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿ

*Հաստատված է
Հայաստանի Հանրապետության
Կենտրոնական բանկի խորհրդի 26.07.2011 թ.
թիվ 195 Ա որոշմամբ*

**Դրամավարկային
քաղաքականության
ծրագիր**

2011 թ. III եռամսյակ

Բովանդակություն

2011 թվականի երկրորդ եռամսյակի փաստացի ցուցանիշները և զարգացումները	3
Հաջորդող 12-ամսյա ժամանակահատվածի մակրոտնտեսական կանխատեսումները	10
Արտաքին միջավայր	10
Համախառն առաջարկ	12
Աշխատանքի շուկա	14
Համախառն պահանջարկ	15
Համախմբված բյուջե	17
Գնաճի կանխատեսումները և դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունները կանխատեսվող 12-ամսյա ժամանակահատվածում	18

2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՌԱՄՍՅԱԿԻ ՓԱՍՏԱՑԻ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԸ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

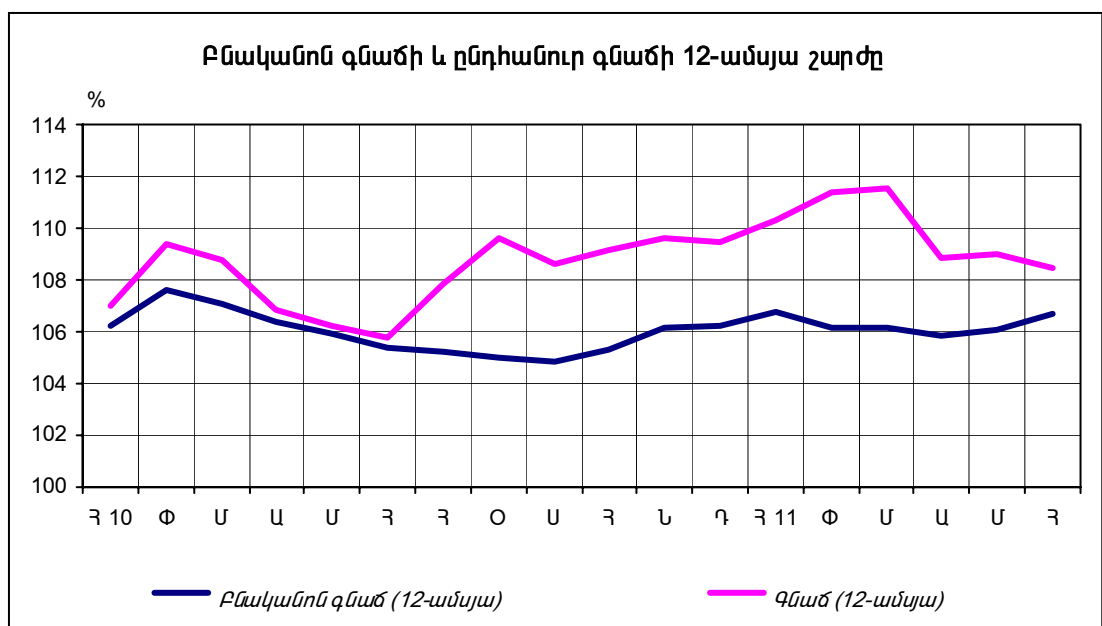
2011 թվականի երկրորդ եռամսյակի համար կանխատեսվել էր նախորդի համեմատությամբ ավելի մեղմ գնաճային միջավայր, ռիսկերի աստիճանական հավասարակշռում: Գնաճային միջավայրի մեղմմանը նպաստելու էին.

- տարեսկզբից դրամավարկային պայմանների խստացման, պարտադիր պահուստավորման մեխանիզմի փոփոխության լազային ազդեցությունները,
- արտաքին աշխարհից ՀՀ տնտեսություն փոխանցվող գնաճային ճնշումների թուլացումը,
- մասնավոր ծախսումների չեզոք ազդեցությունը,
- աշխատանքի շուկայի՝ նախորդ ժամանակահատվածի համեմատությամբ ավելի թույլ գնաճային ազդեցությունը,
- հարկաբյուջետային քաղաքականության զսպող ազդեցությունը
- նախորդ տարվա համեմատությամբ տեղական արտադրության գյուղմթերքների թողարկման ծավալների աճի պայմաններում դրանց գների ակնկալվող նվազումը:

Չնայած նշված, հիմնականում ոչ գնաճային ազդակներին, մինչև եռամսյակի ավարտը պահպանվելու էր 12-ամսյա գնաճի բարձր մակարդակը՝ իր մեջ դեռևս ներառելով 2010 թվականից փոխանցված գյուղատնտեսական ապրանքների բարձր գնաճը, հիմնական պարենային ապրանքների միջազգային գների աճը, ամիսներ շարունակ գրանցված բարձր գնաճի երկրորդային ազդեցությունները և գնաճային սպասումները:

2011 թվականի երկրորդ եռամսյակի ընթացքում գնաճային միջավայրը ձևավորվեց վերը թվարկված գործոնների՝ հնարավոր բարենպաստ դրսևորումների ներքո (ներքին պահանջարկի և գյուղատնտեսության ճյուղի համար նախանշվել էին երկկողմանի, հաշվեկշռված ռիսկեր), և արձանագրվեց 1.6% գնանկում, ինչի արդյունքում 12-ամսյա գնաճը կանխատեսված 9.2%-ի փոխարեն կազմեց 8.5%: Այդուհանդերձ, դեռևս բավականին բարձր է պարենային ապրանքների գների աճի նպաստումը՝ 7.3 տոկոսային կետ, որից միայն գյուղատնտեսական ապրանքներինը՝ 4.2 տոկոսային կետ, իսկ ներմուծված պարենային ապրանքներինը՝ շուրջ 3 տոկոսային կետ: Ոչ պարենային ապրանքների գների և ծառայությունների սակագների աճի նպաստումները 12-ամսյա գնաճին կազմել են համապատասխանաբար՝ 0.5 և 0.8 տոկոսային կետ: Եռամսյակի ընթացքում արձանագրված գնանկումը պայմանավորվել է պարենային ապրանքների գների անկմամբ, որի նպաստումը կազմել է 1.7 տոկոսային կետ:

Եռամսյակի ընթացքում բնականոն գնաճն ավելացել է 1.2%-ով՝ դեռևս կրելով պարենային ապրանքների բարձր գների ազդեցությունը: Արդյունքում՝ 12-ամսյա բնականոն գնաճը կազմել է 6.7%:

Հաշվի առնելով, որ 2011 թվականի 2-րդ եռամսյակի դրամավարկային քաղաքականության ծրագրով առաջիկա 12-ամսյա ժամանակահատվածի համար կանխատեսվել էր գնաճի աստիճանական նվազում՝ պայմանավորված ինչպես տնտեսության ներքին զարգացումներով, արտաքին հատվածի ազդեցություններով, այնպես էլ նախորդ տարվա գնաճի հիմնական պատճառ հանդիսացող գործոնների մասնակիորեն չեզոքացմամբ, ԿԲ խորհուրդը վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքն անփոփոխ է թողել ապրիլին բարձրացնելուց ի վեր՝ այդ ժամանակահատվածում ակտիվորեն կիրառելով իրացվելիության կարգավորման գործիքներ:

Դրամավարկային քաղաքականության գործիքի մակարդակի վերաբերյալ ԿԲ խորհրդի դիրքորոշումը հենվում էր այն համակարծության վրա, որ գնաճային միջավայրի ընդլայնման հավանականությունը շատ փոքր է, և ֆինանսական շուկայում ձևավորված¹ տոկոսադրույքների միջոցով հնարավոր է առկա գնաճային միջավայրի զսպումը, ինչի արդյունքում կանխատեսվող ժամանակային հորիզոնում գնաճը կծկավորվի $4\% \pm 1.5$ տատանումների թույլատրելի միջակայքում:

Արտաքին միջավայր

2011 թ. երկրորդ եռամսյակում շարունակվել է դեռևս նախորդ եռամսյակից սկսված համաշխարհային տնտեսական աճի տեմպերի դանդաղումը՝ պայմանավորված նավթի միջազգային գների աճի և ճապոնիայի աղետի տնտեսական հետևանքների դրսևորմամբ: Արդյունքում՝ ԱՄՆ նախնական գնահատումների համաձայն՝ 2011 թ. առաջին կիսամյակում համաշխարհային տնտեսական աճը կազմել է միջինը 4.1%: Ընդ որում՝ զարգացած երկրներում գրանցվել է միջինը շուրջ 2.1%, իսկ զարգացող երկրներում՝ 6.8% տնտեսական աճ: Պայմանավորված հիմնական ապրանքների միջազգային գների աճով, տարվա առաջին կեսին գնաճի տեմպերն արագացել են ինչպես զարգացած, այնպես էլ զարգացող երկրներում: ԱՄՆ նախնական գնահատումներով կազմել են համապատասխանաբար 2.5% և 6.5%:

Հիմնական ապրանքների միջազգային գները 2011 թ. առաջին եռամսյակում և երկրորդի սկզբին զգալի բարձրանալուց և նոր բարձրակետերի հասնելուց հետո, երկրորդ եռամսյակում հիմնականում դրսևորել են նվազման և կայունացման միտումներ՝ պայմանավորված համաշխարհային տնտեսական ակտիվության որոշակի նվազմամբ: Չնայած բարձր տատանողականությանը, եռամսյակի ընթացքում գների կայունացման միտումներ դիտարկվել են ինչպես հումքային, այնպես էլ պարենային ապրանքների միջազգային շուկաներում:

2011 թ. երկրորդ եռամսյակում նավթի միջազգային գները բարձրացել են եռ/եռ 11.6 տոկոսով, և Լոնդոնում գնանշվող «Բրենթ» տեսակի հում նավթի մեկ բարելի միջին գինը կազմել է 117.1 ԱՄՆ դոլար (տ/տ աճը կազմել է 48.8%): Արձանագրվել է նավթի միջազգային գների բարձր տատանողականություն՝ պայմանավորված Մերձավոր Արևելքի երկրներում աշխարհաքաղաքական զարգացումներով, ՕՊԵԿ-ի և Էներգիայի միջազգային գործակալության կողմից ընդունված որոշումներով: Մասնավորապես՝ հունիսի սկզբին ՕՊԵԿ-ի հերթական հանդիպման շրջանակներում քննարկված արդյունահանման ծավալների ավելացման առաջարկի ձախողումը էական ճնշումներ է ձևավորել գների աճի ուղղությամբ, թեև ամսվա վերջին Էներգիայի միջազգային գործակալության նախաձեռնությամբ՝ զարգացած երկրների ռազմավարական պաշարներից 60 մլն բարել արտահանման վերաբերյալ որոշման ընդունման արդյունքում գները կտրուկ ճշգրտվեցին:

Երկրորդ եռամսյակում արդյունաբերական մետաղների գները հիմնականում նվազել են՝ պայմանավորված համաշխարհային տնտեսական աճի տեմպերի որոշակի դանդաղմամբ, մինչդեռ թանկարժեք մետաղների գների բարձր մակարդակը պահպանվել է: Այսպես, Լոնդոնի մետաղների բորսայում գնանշվող պղնձի գինը 2011 թ. երկրորդ եռամսյակում եռ/եռ նվազել է 4.8 տոկոսով՝ միջինը կազմելով շուրջ 9177.5 ԱՄՆ դոլար՝ տոննայի դիմաց (տ/տ աճը՝ 30.6%): Ցածր տոկոսադրույքների և բարձր գնաճային միջավայրի պայմաններում ոսկու միջազգային գները երկրորդ եռամսյակում միջինը բարձրացել են

¹ Չնայած վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի մակարդակի պահպանմանը, դրամային շուկան երկրորդ եռամսյակում շարունակել է արձագանքել փետրվար-ապրիլ ամիսների 1.25 տոկոսային կետով աճին տոկոսադրույքների ավելի բարձր աճով՝ դրանով իսկ նպաստելով առաջիկա ժամանակահատվածի գնաճային միջավայրի մեղմմանը:

շուրջ 8.9% -ով՝ կազմելով 1508.8 ԱՄՆ դոլար՝ 1 տրոյական ունցիայի դիմաց (տ/տ աճը՝ 26.2%): Երկրորդ եռամսյակում ոսկու գների բարձրացումը հիմնականում պայմանավորված էր Եվրոգոտում պարտքային հիմնախնդիրների սրմամբ և ֆինանսական շուկաներում ԱՄՆ դոլարի և եվրոյի փոխարժեքների վարքագծերի անորոշությունների պարագայում ոսկու նկատմամբ ներդրումային պահանջարկի էական աճով:

2011 թ. երկրորդ եռամսյակի ընթացքում հիմնականում դրսևորվել են պարենային ապրանքների գների կայունացման միտումներ: Պարենի և գյուղատնտեսության կազմակերպության (FAO) կողմից հրապարակվող պարենի գների ինդեքսը երկրորդ եռամսյակում, նախորդ եռամսյակի համեմատ, միջինը նվազել է 0.1%-ով: Չիկագոյի ապրանքահունքային բորսայում ցորենի միջին եռամսյակային գինը կազմել է շուրջ 8.8 ԱՄՆ դոլար՝ մեկ բուշելի դիմաց, ինչը նախորդ եռամսյակի ցուցանիշը գերազանցել է 2.6%-ով, իսկ 2010 թ. երկրորդ եռամսյակի ցուցանիշը՝ 91.1%-ով: Ցորենի համաշխարհային շուկային բնութագրական է եղել հիմնարար լարվածությունից բխող բարձր տատանողականությունը: Վերջինիս նպաստել են նաև սպասվող բերքի վերաբերյալ փոփոխական տեղեկատվությունը և արտահանման քաղաքականության որոշումները: Բրնձի միջազգային գները 2011 թ. երկրորդ եռամսյակում եռ/եռ աճել են 1.7%-ով՝ կազմելով 14.9 ԱՄՆ դոլար՝ մեկ ամերիկյան ցենտների (45.4 կգ) համար, ինչը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը գերազանցել է 27.1%-ով:

Համաձայն Նյու Յորքի առևտրի խորհրդի հրապարակած շաքարավազի միջազգային գների ինդեքսի՝ 2011 թ. երկրորդ եռամսյակում գրանցվել է շաքարավազի գների եռ/եռ 17.6% նվազում, ինչի արդյունքում շաքարավազի միջին գինը կազմել է 28.6 ԱՄՆ ցենտ՝ ֆունտի դիմաց (տ/տ աճը՝ 41.1%): Շաքարավազի՝ դեռևս նախորդ եռամսյակի վերջից դրսևորվող գնանկումային միտումները հիմնականում պայմանավորվել են Թաիլանդում սպասվածից բարձր բերքի ստացմամբ, Հնդկաստանի կողմից արտահանման վերսկսման վերաբերյալ որոշման ընդունմամբ և Բրազիլիայի՝ արտահանման մարքեթինգային շրջանի մոտեցմամբ:

2011 թ. երկրորդ եռամսյակում Եվրոգոտում կրկին սրվել են պարտքային հիմնախնդիրները: Դրանց հաղթահարման և հետագա տարածումը կանխելու նպատակով մայիսին ԱՄՅ-ը ԵՄ-ի հետ համատեղ հաստատել են Պորտուգալիային 78 մլրդ եվրո եռամյա աջակցության փաթեթի տրամադրման մասին որոշումը: Չնայած նշված հիմնախնդիրները ֆինանսական շուկաներում առաջացրել են ԱՄՆ դոլարի և եվրոյի փոխարժեքների էական տատանողականություն, սակայն, հիմնականում պայմանավորված ԱՄՆ տնտեսական զարգացումների վերաբերյալ վատատեսական տեղեկատվության և սպասումների տարածման հանգամանքով, տվյալ եռամսյակում ԱՄՆ դոլարը եվրոյի նկատմամբ միջինը արժեզրկվել է եռ/եռ 5.1%-ով՝ կազմելով 1.44 ԱՄՆ դոլար՝ 1 եվրոյի դիմաց (ԱՄՆ դոլարի տ/տ արժեզրկումը կազմել է 11.6%):

Եռամսյակի սկզբին պարենային ապրանքների միջազգային գների աճի պայմաններում Եվրոգոտում երկրներում ուժգնացած գնաճային ճնշումների ներքո, երկարատև ընդմիջումից հետո, ապրիլի սկզբին Եվրոպական կենտրոնական բանկը կոշտացրել է դրամավարկային քաղաքականությունը՝ բարձրացնելով տոկոսադրույքները 0.25 տոկոսային կետով և սահմանելով 1.25%: Դրան հաջորդել է նաև հուլիսի սկզբին տոկոսադրույքների հերթական բարձրացումը՝ կրկին 0.25 տոկոսային կետով: Ի հակադրություն ԵԿԲ-ի՝ ԱՄՆ Դաշնային պահուստային համակարգը եռամսյակի ընթացքում պահպանել է դրամավարկային մեղմ միջավայրը՝ շարունակելով իրականացնել ծավալային ընդլայնման երկրորդ փուլի միջոցառումները: Թեև ծավալային ընդլայնման երկրորդ փուլի վերջնաժամկետի լրանալը (եռամսյակի վերջին) ինքնին ենթադրում է դրամավարկային պայմանների որոշակի կոշտացում, սակայն, պայմանավորված ԱՄՆ տնտեսության համեմատաբար թույլ զարգացումներով, Դաշնային պահուստային համակարգը չի բացառել քանակական ընդլայնման մոր փուլի մեկնարկի հավանականությունը: Հավելենք նաև, որ պայմանավորված ԱՄՆ տնտեսության զարգացումներով՝ եռամսյա LIBOR միջբանկային տոկոսադրույքը երկրորդ եռամսյակում նվազել է՝ կազմելով 0.26%:

Այսպիսով՝ 2011 թ. երկրորդ եռամսյակում միջազգային ապրանքային շուկաներում թեև դիտարկվել է գների տատանողականության աճ, սակայն դրանք հիմնականում դրսևորվել են սպասումներին համահունչ, և արձանագրվել է գների հարաբերական կայունացում:

Համախառն առաջարկ²

Մինչ 2011 թ. առաջին կիսամյակում տնտեսության իրական հատվածի զարգացումների անդրադառնալը, նշենք, որ ՀՀ ԱՎԾ-ն փոփոխել է տնտեսական աճի հաշվարկման մեթոդաբանությունը, համաձայն որի՝ 2011 թ. առաջին եռամսյակում ՀՆԱ տ/տ աճը կազմել է 1.2%³:

Հաշվի առնելով 2011 թ. երկրորդ եռամսյակում արդյունաբերության և ծառայությունների ճյուղերում ակնկալվածից բարձր տնտեսական ակտիվությունը՝ 2011 թ. հունվար-հունիս ժամանակահատվածում, ըստ ԿԲ գնահատումների, կարճաժամկետի համեմատաբար բարձր՝ տ/տ 3.9- 5% տնտեսական աճ⁴:

Արդյունաբերության ճյուղում ավելացված արժեքի աճը գնահատվել է տ/տ 15%-ի շրջակայքում՝ հիմնականում պայմանավորված մետաղական հանքաքարերի արդյունահանման (13.9%), սննդամթերքի (18%), խմիչքների (11.1%), մետալուրգիայի (15.6%) և պատրաստի մետաղե արտադրատեսակների արտադրության (65.5%) ծավալների աճով, որը ինչպես ներքին, այնպես էլ համաշխարհային տնտեսության վերականգնման շարունակական դրսևորման պայմաններում արտաքին պահանջարկի աճի արդյունք է: Գյուղում ավելացված արժեքի աճին մեծապես նպաստել է նաև էլեկտրաէներգիայի և գազի արտադրության ծավալների աննախադեպ բարձր աճը (22.6%)՝ պայմանավորված Իրան արտահանվող էլեկտրաէներգիայի ծավալների աճով:

Շինարարության ճյուղի ավելացված արժեքը նվազել է տ/տ շուրջ 4.6%-ով: Ընդ որում՝ պետական բյուջեի, համայնքների միջոցների, միջազգային վարկերի հաշվին իրականացվող շինարարության ծավալների կրճատումը փոքր-ինչ մեղմվել է կազմակերպությունների, բնակչության միջոցների և մարդասիրական օգնության հաշվին իրականացվող շինարարության ծավալների աճի արդյունքում:

Ծառայությունների ոլորտում ավելացված արժեքի աճը գնահատվել է տ/տ շուրջ 4.2%, ինչը հիմնականում մանրածախ և մեծածախ առևտրի ծավալների՝ համապատասխանաբար 2.5% և 3.3% աճի արդյունք է: Միևնույն ժամանակ, մատուցված ծառայությունների ծավալն ավելացել է 6.3%-ով, ընդ որում՝ ավելացված արժեքի աճին մեծապես նպաստել է ֆինանսական և ապահովագրական գործունեության (25.1%), տրանսպորտի (3.1%) և կրթության (7.5%) ոլորտի աճը:

Գյուղատնտեսության ճյուղում գնահատվել է ավելացված արժեքի աճի գրեթե անփոփոխ մակարդակ՝ ինչը անասնապահության թողարկման ծավալների 2% անկման պարագայում բուսաբուծության 17.6% աճի արդյունք է: Ընդ որում՝ անասնապահության արտադրության ծավալների նվազումը ամբողջությամբ պայմանավորվել է ձվի արտադրության ծավալների 24.3% նվազմամբ, որը մասամբ փոխհատուցվել է կաթի և սպանդի համար իրացված անասունի և թռչնի արտադրության ծավալների՝ համապատասխանաբար 0.7% և 4% աճով:

Աշխատանքի շուկա⁵

Ըստ ՀՀ ԿԲ գնահատումների՝ 2011 թվականի երկրորդ եռամսյակում միջին անվանական աշխատավարձն աճել է շուրջ 6.0%-ով՝ արտահայտելով մասնավոր հատվածում աշխատավարձերի աճը և բյուջետային ֆինանսավորում ունեցող որոշ կազմակերպություններում աշխատավարձերի չափավոր աճը: Մասնավոր հատվածում անվանական աշխատավարձերի բարձրացման վրա էական ազդեցություն է ունեցել արդյունաբերության և ծառայությունների ճյուղերի արտադրողականության աճը, աշխատուժի նկատմամբ պահանջարկի աճը, ինչպես նաև նախորդ տարվա ընթացքում արձանագրված գնաճը:

² Տնտեսության ենթաճյուղերի ցուցանիշները ներկայացնում են հունվար-հունիս ժամանակահատվածը:

³ Նախորդ մեթոդաբանությամբ, այսինքն՝ տնտեսության ճյուղերի՝ ՀՆԱ-ում ունեցած կշիռների և աճի տեմպերի համընդունարում ստացվում է տնտեսական աճի 2.7% ցուցանիշ, որը համընկնում է ՀՀ ԿԲ գնահատումներին:

⁴ Տես ՀՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գծանկարի 90% հավանականության միջակայքը:

⁵ Աշխատանքի շուկայի՝ երկրորդ եռամսյակի տվյալները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են՝ հիմնված 2011 թվականի ապրիլ, մայիս ամիսների փաստացի և հունիս ամսվա գնահատված ցուցանիշների վրա: Ենթաբաժնում ներկայացված աճի ցուցանիշները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

2011 թվականի երկրորդ եռամսյակում աշխատուժի նկատմամբ պահանջարկը շարունակել է աճել՝ հիմնականում արդյունաբերության և ծառայությունների ճյուղերում թողարկման ծավալների աճի հաշվին: Արդյունքում՝ պաշտոնապես գրանցված գործազրկության միջին եռամսյակային մակարդակը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նվազել է 0.8 տոկոսային կետով՝ կազմելով 6.3%:

Երկրորդ եռամսյակում տնտեսությունում արձանագրված անվանական աշխատավարձի աճը համահունչ է եղել տնտեսական ակտիվության բարձր մակարդակի պայմաններում ձևավորված արտադրողականության աճին: Այս զարգացումների արդյունքում երկրորդ եռամսյակում տնտեսությունում արտադրված միավոր արտադրանքին բաժին ընկնող աշխատուժի ծախսերն էականորեն չեն փոխվել, հետևաբար միավոր աշխատուժի ծախսերի փոփոխության ազդեցությունը գնաճի վրա գնահատվում է չեզոք:

Համախառն պահանջարկ⁶

Ըստ ՀՀ ԿԲ գնահատումների՝ 2011 թվականի երկրորդ եռամսյակում մասնավոր ծախսումներն իրական արտահայտությամբ ավելացել են շուրջ 6%-ով՝ պայմանավորված ինչպես մասնավոր ներդրումների, այնպես էլ սպառման ոլորտի ծախսերի իրական աճով: Պետական ծախսումները նվազել են մոտ 9%-ով: Պետական և մասնավոր ծախսումների վերը նշված զարգացումների պայմաններում երկրորդ եռամսյակում ներքին պահանջարկն ավելացել է 4%-ով:

Մասնավոր ծախսումների կառուցվածքում մասնավոր ներդրումներն ավելացել են շուրջ 3%-ով՝ պայմանավորված ներքին և հատկապես արտաքին պահանջարկի դանդաղ, բայց շարունակական աճի արդյունքում տնտեսության մի շարք հատվածներում շահութաբերության բարձրացմամբ: Աճող մասնավոր ներդրումները հիմնականում ֆինանսավորվել են մասնավոր հատվածին տրամադրվող վարկային միջոցներով, մասամբ էլ՝ ներքին տնտեսության աճի արդյունքում ավելացած սեփական միջոցներով:

Մասնավոր սպառումն իրական արտահայտությամբ ավելացել է մոտ 7%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված մասնավոր հատվածի տնօրինվող եկամուտների աճով՝ ի հաշիվ արտասահմանից փոխանցվող դրամական միջոցների ավելացման և ներքին տնտեսությունում արձանագրվող տնտեսական աճի: Մասնավոր հատվածի սպառման աճին որոշակի նպաստել է նաև տնտեսության վարկավորման ծավալների աճը: Մասնավոր ներդրումների և սպառման չափավոր ավելացումը արտացոլում է կազմակերպությունների միջոցների հաշվին իրականացող շինարարության և առևտրի շրջանառության ծավալների աճը:

Մասնավոր սպառման և ներդրումների վերը նշված զարգացումների մասին են վկայում նաև ՀՀ ԿԲ կողմից հաշվարկվող և հրապարակվող բաղադրյալ տնտեսական ինդեքսները⁷: Այսպես՝ 2011 թվականի երկրորդ եռամսյակում սպառողների վստահության ընթացիկ պայմանների ինդեքսը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճել է 4.3%-ով, իսկ տնտեսական ակտիվության ինդեքսը՝ 6%-ով:

2011 թվականի երկրորդ եռամսյակի ընթացքում մասնավոր ծախսումների շարունակական աճի արդյունքում չեզոքացել է մասնավոր ծախսումների և վերջիններիս պոտենցիալ մակարդակի միջև ձևավորված ճեղքվածքը, որն առաջացել էր 2009 թվականի ճգնաժամի հետևանքով: Նշված զարգացումների պայմաններում մասնավոր հատվածի կողմից իրականացվող ծախսումները գնաճի վրա ազդեցություն չեն ունեցել:

Համաշխարհային և ներքին տնտեսությունների զարգացումներով պայմանավորված՝ 2011 թ. երկրորդ եռամսյակում ընթացիկ հաշվի⁸ պակասուրդը տ/տ նվազել է: Այսպես՝ արդյունաբերության առաջանցիկ աճի (ինչը գերազանցել է սպասումները) և մետաղների

⁶ Մասնավոր սպառման և ներդրումների իրական աճի՝ երկրորդ եռամսյակի ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են: Նշված ցուցանիշների փաստացի թվերը 2011 թվականի առաջին եռամսյակի դրությամբ են: Ենթադրվում են երկայացված իրական աճի գնահատված ցուցանիշները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

⁷ Տե՛ս <http://www.cba.am/am/SitePages/statsscci.aspx>.

⁸ 2011 թ. վերանայվել է ֆիզիկական անձանց կողմից բանկային համակարգով իրականացվող փոխանցումների տեսակարար կշիռը ընդհանուր փոխանցումների մեջ: Վերանայումների և ճշգրտումների արդյունքում 2010 թ. ընթացիկ հաշվի պակասուրդը խորացել է 73.1 մլն ԱՄՆ դոլարով և կազմել ՀՆԱ շուրջ 14.5%-ը՝ նախկին 13.9%-ի փոխարեն:

միջազգային գների բարձր մակարդակի պայմաններում արտահանման աճը գերազանցել է սպասումները, և ընթացիկ եռամսյակում, ըստ գնահատումների, արձանագրվել է ապրանքների և ծառայությունների արտահանման դոլարային արժեքի⁹ տ/տ 23.2% աճ, իսկ իրական ծավալների՝ տ/տ 11.4% աճ:

2011 թ. երկրորդ եռամսյակում ներմուծման գների տ/տ աճի և ներքին տնտեսության աճի պայմաններում, ըստ գնահատումների, արձանագրվել է ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման¹⁰ դոլարային արժեքի տ/տ 12.6% աճ՝ գերազանցելով կանխատեսումները: Վերջինս հիմնականում պայմանավորվել է մասնավոր սպառման աճով, զբոսաշրջության ներմուծման գնահատումների՝ աճի ուղղությամբ վերանայմամբ: Ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման իրական ծավալների կանխատեսված բարձր նվազման համեմատ՝ գրանցվել է առավել ցածր՝ տ/տ 4.1% նվազում (գնային ցուցանիշները եղել են կանխատեսվածի սահմաններում):

Ֆիզիկական անձանց՝ բանկային համակարգով ոչ առևտրային փոխանցումների ներհոսքը 2011 թ. երկրորդ եռամսյակում ավելացել է տ/տ 26.8%-ով՝ արտահոսքի տ/տ 26.1% աճի պայմաններում: Արդյունքում՝ ոչ առևտրային փոխանցումների զուտ ներհոսքի աճը կազմել է տ/տ 27.0%՝ գերազանցելով երկրորդ եռամսյակի համար արված վերջին կանխատեսումը:

Համախմբված բյուջե¹¹

2011 թվականի երկրորդ եռամսյակում հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունը համախառն պահանջարկի, հետևաբար նաև գների վրա կարելի է բնութագրել որպես մակրոտնտեսական կայունացման ուղղված քաղաքականության շարունակություն, որն արտահայտվել է մասնավորապես պետական ծախսերի տնտեսումներով¹²:

Բյուջեի եկամուտների հավաքագրումը իրականացվել է ծրագրված համամասնություններին համապատասխան, հետևաբար շեղումներ չկան: Եկամուտների աճը նախորդ տարվա երկրորդ եռամսյակի նկատմամբ կազմել է 8.2%: Ինչպես և առաջին եռամսյակում, ՀՀ Կառավարության կողմից երկրորդ եռամսյակի համար սահմանված համամասնությունների և ԿԲ կանխատեսումների համեմատ արձանագրվել են պետական ծախսերի զգալի տնտեսումներ՝ պայմանավորված և՛ ներքին աղբյուրներից ֆինանսավորվող ծախսերի որոշ հոդվածների տնտեսումներով, և՛ արտաքին ֆինանսավորման աղբյուրների թերստացումներով: Նշված տնտեսումների արդյունքում երկրորդ եռամսյակի փաստացի կատարված ծախսերը նախորդ տարվա նույն եռամսյակի համեմատ նվազել են մոտ 2.1%-ով: Հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդակը, կանխատեսված չեզոքի փոխարեն, կազմել է 3.0 տոկոսային կետ զսպող՝ պայմանավորված վերը նշված ծախսերի շեղման արդյունքում ծախսերի զգալի զսպող ազդեցության դրսևորմամբ:

Եռամսյակի ընթացքում բյուջեի եկամուտների և ծախսերի՝ վերը նշված խնայողական սցենարի ձևավորման պայմաններում բյուջեի պակասուրդը ևս զգալի ցածր է եղել ծրագրված մակարդակից:

Կիսամյակի արդյունքում համախառն պահանջարկի վրա հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունը գնահատվել է 2.9 տոկոսային կետ զսպող: Ընդ որում՝ 2010 թ. վերջին իրականացված հարկաբյուջետային ընդլայնող քաղաքականության լազային ազդեցության փոխանցումը չեզոքացրել է առաջին եռամսյակի զսպող ազդեցությունը, սակայն կիսամյակի արդյունքում գերակշռել է հարկաբյուջետային քաղաքականության զսպողական ազդեցությունը:

⁹ *Հունվար-հունիս ամիսներին արտահանման (ՖՕՔ) աճը կազմել է 31.1%: Ծառայությունների արտահանման երկրորդ եռամսյակի ցուցանիշը կանխատեսում է:*

¹⁰ *Հունվար-հունիս ամիսներին ներմուծման (ՄԻՖ) աճը կազմել է 12.6%: Ծառայությունների ներմուծման երկրորդ եռամսյակի ցուցանիշը կանխատեսում է:*

¹¹ *Հարկաբյուջետային հատվածի վերլուծությունը կատարվել է երկրորդ եռամսյակի համախմբված բյուջեի նախնական փաստացի ցուցանիշների հիման վրա՝ ներառյալ ԾԻԳ-երի միջոցների հաշվին կատարված ծախսերը: Հարկաբյուջետային ազդակը գնահատվել է 2010 թվականի համախմբված բյուջեի ցուցանիշների նկատմամբ: Եկամուտների ազդեցությունը հաշվարկվել է կանխատեսված ՀՆԱ անվանական ցուցանիշի, իսկ ծախսերի ազդեցությունը՝ գնահատված պոտենցիալ ՀՆԱ ցուցանիշի նկատմամբ:*

¹² *Բյուջեի եկամուտների, ծախսերի և պակասուրդի ցուցանիշները ծրագրված մակարդակների նկատմամբ համեմատությունը արվել է դրանց նախնական փաստացի ցուցանիշները համեմատելով ինչպես ՀՀ Կառավարության կողմից սահմանված եռամսյակային համամասնությունները (ԾԻԳ-երը ներառյալ), այնպես էլ պետական բյուջեի՝ ԿԲ եռամսյակային կանխատեսումների հետ:*

Ամփոփելով նշենք, որ 2011 թվականի առաջին և երկրորդ եռամսյակների բյուջեի զսպող ազդեցությունը գերակշռել է 2010 թվականի չորրորդ եռամսյակի ընդլայնող քաղաքականության լազային ազդեցությանը: Հաշվի առնելով նաև աշխատանքի շուկայի և մասնավոր ծախսումների չեզոք ազդեցությունը, կարելի է փաստել, որ 2011 թվականի երկրորդ եռամսյակում ներքին պահանջարկի և աշխատուժի շուկայի զուտ ազդեցությունը եղել է գնանկումային, որը գնահատվել է 0.4 - 0.5 տոկոսային կետ:

Փող և վարկ

Հաշվի առնելով 2010 թվականից փոխանցված և 2011 թվականի առաջին կեսին դեռևս պահպանվող գնաճային միջավայրը, որում ռիսկեր էին առաջացնում ամիսներ շարունակ արձանագրված բարձր գնաճի երկրորդային ազդեցությունները և գնաճային սպասումները, երկրորդ եռամսյակի սկզբին ԿԲ-ն շարունակել է դրամավարկային պայմանների խստացումը՝ ապրիլին բարձրացնելով վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը 0.25 տոկոսային կետով: Հետագա երկու ամիսների ընթացքում արդեն, հիմնվելով համախառն պահանջարկի ձևավորման վրա տնտեսության ներքին զարգացումների չեզոք ազդեցության գնահատականի, տարեսկզբից իրականացրած դրամավարկային պայմանների խստացման ակնկալվող լազային ազդեցության, գյուղատնտեսության ճյուղի առաջարկի ավելացման հաշվին տեղական արտադրության պարենային ապրանքների գնանկումային սպասումների, պարենային և հումքային ապրանքների միջազգային շուկաներում գների կայունացման միտումների վրա, ԿԲ խորհուրդն անփոփոխ է թողել վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը՝ 8.5%:

Տարեսկզբից իրականացված դրամավարկային քաղաքականության լազային ազդեցությունը ֆինանսական շուկայի տոկոսադրույքների վրա բնութագրվել է հետևյալ շարժերով. ՊՊ առաջնային շուկայում մինչև 1 տարի մարման ժամկետայնությամբ պարտատոմսերի միջին տոկոսադրույքը նախորդ եռամսյակի համեմատ բարձրացել է 1.47 տոկոսային կետով՝ կազմելով 9.37%, իսկ միջմաժամկետ պարտատոմսերի միջին տոկոսադրույքը՝ 0.16 տոկոսային կետով՝ կազմելով 13.85%: Ռեպո շուկայում միջին տոկոսադրույքը նախորդ եռամսյակի համեմատ աճել է 1.79 տոկոսային կետով՝ կազմելով 9.95%, իսկ միջբանկային ռեպո շուկայում եռամսյակի միջին տոկոսադրույքն աճել է 1.59 տոկոսային կետով՝ կազմելով 9.19%:

Արտարժույթի շուկայում դրամի միջին շուկայական փոխարժեքը նախորդ եռամսյակի համեմատ արժեզրկվել է ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ 2.15%-ով՝ կազմելով 374.18 դրամ, եվրոյի նկատմամբ՝ 7.08%-ով՝ կազմելով 539.15 դրամ, ՌԴ ռուբլու նկատմամբ՝ 6.35%-ով՝ կազմելով 12.38 դրամ:

Երկրորդ եռամսյակում ձևավորված դրամավարկային միջավայրն հիմնականում համահունչ է եղել կանխատեսվող սցենարին: Այսպես՝ դրամային բազայի 5.6% և փողի բազայի 2.7% աճի պարագայում դրամային և փողի զանգվածներն ավելացել են համապատասխանաբար 6.5% և 4.5%-ով: Դրամային բազայի աճն ապահովվել է բանկային համակարգից դուրս շրջանառվող կանխիկի 8.5% և դրամային ավանդների 4.1% աճի հաշվին: Արտարժույթային ավանդները, ի տարբերություն առաջին եռամսյակի, դրամայինի նկատմամբ ավելացել են ավելի դանդաղ՝ 2.0%-ով՝ հանգեցնելով դոլարայնացման մակարդակի 2.4%-ով կամ 1.1 տոկոսային կետով անկման: Տնտեսության վարկավորման ծավալները եռամսյակի ընթացքում ավելացել են 8.7%-ով, ընդ որում՝ գրեթե համընկել են դրամով և արտարժույթով վարկավորման աճի տեմպերը, չնայած բացարձակ առումով դեռևս գերակշռում են արտարժույթով վարկերը:

Երկրորդ եռամսյակում ձևավորվել է դրամավարկային 12-ամսյա ցուցանիշների շարժի հետևյալ պատկերը. դրամային և փողի զանգվածներն ավելացել են 23.0%-ով և 25.9%-ով, իսկ փողի բազայի աճը կազմել է 19.7%: Բանկային համակարգից դուրս շրջանառվող կանխիկն ավելացել է 13.9%-ով, դրամային ավանդները՝ 45.2%-ով, արտարժույթային ավանդները՝ 19.5%-ով, ինչի արդյունքում դոլարայնացման մակարդակը նվազել է 2.8%-ով: Տարվա առաջին կեսին տնտեսության վարկավորման արագ տեմպերով ավելացման արդյունքում ձևավորվել է վարկավորման 12-ամսյա աճի տեմպի բավականին բարձր ցուցանիշ՝ շուրջ 38%, ընդ որում՝ դրամով վարկավորման աճը կազմել է 23.6%, արտարժույթով վարկավորման աճը՝ 51.4%:

ՀԱՋՈՐԴՈՂ 12 -ԱՄՍՅԱ ԺԱՄԱՆԱԿԱՅԱՏՎԱԾԻ ՍԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԸ

Արտաքին միջավայր¹³

2011 թ. հունիսին ԱՄՅ-ը և Համաշխարհային բանկը հրապարակեցին համաշխարհային տնտեսության հեռանկարների վերաբերյալ հերթական զեկույցները, ըստ որոնց՝ 2011 թ. համաշխարհային տնտեսության աճի սպասվող տեմպերը կկազմեն 4.3%¹⁴ (0.1 տոկոսային կետով ցածր՝ ապրիլին ԱՄՅ կողմից կատարված կանխատեսումներից): Միևնույն ժամանակ, զարգացած երկրներում 2011 թ. կանխատեսվում է 2.2% տնտեսական աճ (0.2 տոկոսային կետով ցածր՝ ապրիլի կանխատեսման համեմատ), իսկ զարգացող երկրներում՝ 6.6% (0.1 տոկոսային կետով բարձր՝ ապրիլի կանխատեսման համեմատ): Գնաճի բարձր մակարդակը կպահպանվի. զարգացած երկրներում կկազմի 2.6% (0.4 տոկոսային կետով բարձր՝ ապրիլի կանխատեսման համեմատ), իսկ զարգացող երկրներում՝ 6.9% (անփոփոխ՝ ապրիլի կանխատեսման համեմատ): Չնայած 2011 թ. երկրորդ կեսին և 2012 թ. սպասվում է համաշխարհային տնտեսության աճի տեմպերի ավելացում, սակայն և՛ ԱՄՅ-ն, և՛ ՀԲ-ն նշում են համաշխարհային տնտեսական աճի նվազման ռիսկերի ավելացման մասին (զարգացած երկրներում ֆինանսական և հարկաբյուջետային հատվածներում անհաշվելի ծախսերի առկայություն և դրամացի բխող հիմնախնդիրների սրում, զարգացող երկրներում՝ «գերտաքացման» նախանշանների առավել ակնհայտ դրսևորում, ինչպես նաև միջազգային ապրանքային շուկաներում՝ գնաճային լարվածություն, թեև վերջինից բխող ռիսկերը որոշակիորեն կրճատվել են):

Միջազգային ապրանքային շուկաների զարգացումները 2011 թ. երկրորդ կեսին և 2012 թ. սկզբին կայանաավորվեն համաշխարհային տնտեսության աճի տեմպերի վերականգնմամբ, ԱՄՆ Դաշնային պահուստային համակարգի կողմից լրացուցիչ դրամավարկային խթանների բացառմամբ, ընդհանուր դրամավարկային և հարկաբյուջետային պայմանների կոշտացմամբ, գյուղատնտեսական ապրանքների շուկաներում առաջարկի վերականգնմամբ, սակայն դրանց առաջարկի և պահանջարկի հաշվեկշռվածության նկատմամբ կառուցվածքային ճնշումների պահպանմամբ:

2011 թ. երկրորդ կեսին և 2012 թ. սկզբին կանխատեսվում է նավթի միջազգային գների որոշակի նվազում՝ պայմանավորված համաշխարհային դրամավարկային պայմանների կոշտացման ներքո իրացվելիության նվազման պայմաններում նավթի նկատմամբ ներդրումային և սպեկուլյատիվ պահանջարկի կրճատմամբ և առաջարկի հարաբերական վերականգնմամբ: Էներգիայի միջազգային կազմակերպության կողմից հուլիսին կատարված գնահատումների համաձայն՝ 2011 թ. նավթի համաշխարհային պահանջարկը կկազմի 89.5 մլն բարել/օրական (տ/տ աճը՝ 1.2 մլն բարել/օրական), իսկ 2012 թ.՝ 91.0 մլն բարել/օրական (տ/տ աճը՝ 1.5 մլն բարել/օրական): ՕՊԵԿ-ին չանդամակցող երկրների՝ նավթի արդյունահանման ծավալների չնչին աճի պայմաններում ՕՊԵԿ-ի կողմից արդյունահանման նկատմամբ պահանջը 2011 և 2012 թթ. համապատասխանաբար կկազմի 30.6 և 30.7 մլն բարել/օրական: Նման պայմաններում, զարգացած երկրներում նավթի պաշարների մասնակի կրճատման պարագայում, նավթի միջազգային գները թեև կդրսևորեն որոշակի նվազման միտումներ, սակայն կշարունակեն պահպանվել համեմատաբար բարձր մակարդակում՝ ձևավորվելով 110 ԱՄՆ դոլար/բարել սահմաններում:

Արդյունաբերական մետաղների գները կանխատեսվող ժամանակահատվածում հիմնականում կկայունանան՝ պահպանվելով հարաբերականորեն բարձր մակարդակներում: Դա կպայմանավորվի մի կողմից՝ ճապոնիայում աղետի հետևանքները վերացնելու հետ

¹³ Արտաքին միջավայրի կանխատեսումների համար հիմք է ծառայել IMF, World Bank, The Economist, Global Insight, Financial Times, US Department of Agriculture, РосБизнесКонсалтинг և այլ արդյունքների տեղեկատվությունը:

¹⁴ Տե՛ս "World Economic Outlook Update", IMF, June 17, 2011, "Global Economic Prospects: Maintaining Progress amid Turmoil", The World Bank, Volume 3, June 2011:

կապված՝ մետաղների նկատմամբ պահանջարկի որոշակի ավելացման հանգամանքով, մյուս կողմից՝ այդ պահանջարկը կչեզոքացվի դրամավարկային և հարկաբյուջետային խթանների թուլացման արդյունքում համաշխարհային պահանջարկի նվազմամբ: Նման պայմաններում որոշակի ցածր գնաճային միտումներ կդրսևորվեն հատկապես պղնձի միջազգային շուկայում, որտեղ 2011-2012 թթ. կշարունակվի պահանջարկի՝ առաջարկի նկատմամբ գերազանցումից բխող հիմնարար լարվածությունը: Արդյունքում՝ պղնձի միջազգային գները կձևավորվեն 9650 ԱՄՆ դոլարի սահմաններում:

Եվրոգոտու և ԱՄՆ տնտեսական զարգացումների վերաբերյալ անորոշությունների ներքո ներդրումային պահանջարկի որոշակիորեն պահպանման պայմաններում, ոսկու գինը կպահպանվի բարձր մակարդակներում: Նման միտումը որոշակիորեն կմեղմվի 2012 թ., երբ ներդրումային պահանջարկի կրճատման պարագայում ոսկու շուկան կմոտենա հավասարակշռությանը: Արդյունքում՝ կանխատեսվող ժամանակահատվածում ոսկու միջազգային գինը կձևավորվի 1580 ԱՄՆ դոլարի շրջակայքում՝ 1 ունցիայի դիմաց:

Պարենային գյուղատնտեսական ապրանքների շուկաներում 2011-2012 թթ. սպասվում է առաջարկի որոշակի վերականգնում, իսկ 2012 թ.՝ նաև փոքր ավելցուկի ձևավորում: Սա թեև ենթադրում է գնաճային ճնշումների մասնակի չեզոքացում, սակայն պարենային ապրանքների միջազգային գների բարձր մակարդակը կպահպանվի, քանի որ շուկաներում դեռևս լարվածությունը չի նվազում: Մասնավորապես, համաձայն ԱՄՆ գյուղդեպարտամենտի հուլիսի գնահատումների՝ 2011/2012 մարքեթինգային տարում սպասվում է մոտ 662 մլն տոննա ցորենի բերք՝ նախորդ՝ 2010/2011 տարում գրանցված շուրջ 648 մլն տոննայի փոխարեն (2.2% աճ)՝ հիմնականում պայմանավորված ԱՊՀ տարածաշրջանում սպասվող բերքի ծավալների վերականգնմամբ, չնայած Հյուսիսային Ամերիկայում և ԵՄ-ում կանխատեսվող արտադրության ծավալների որոշակի կրճատմանը: Կանխատեսվող պահանջարկի՝ 670 մլն տոննայի դեպքում ցորենի համաշխարհային պահուստավորված պաշարները նախորդ տարվա համեմատ կնվազեն՝ կազմելով 182 մլն տոննա (նախորդ տարի՝ 190 մլն տոննա): Հաշվի առնելով, որ նման պարագայում ցորենի համաշխարհային պաշարների և սպառման ցուցանիշի հարաբերակցությունը նախորդ տարվա 30%-ից կնվազի մինչև 27%, և որ առկա պաշարների հիմնական մասը (շուրջ 40%-ը) կուտակված է ավանդաբար արտահանում չիրականացնող երկրներում՝ Հինաստանում և Հնդկաստանում, ապա այս շուկայում լարվածությունը կշարունակի պահպանվել: Արդյունքում, բարենպաստ եղանակային պայմանների դեպքում, շուկայի լարվածությունը հնարավորինս կչեզոքանա միայն 2012 թ. կեսերին, իսկ 2011 թ. գները կպահպանվեն բարձր մակարդակում՝ դրսևորելով ցածր աճի միտումներ:

Ինչ վերաբերում է բրնձին, ապա այս շուկայում, չնայած կանխատեսվող հերթական ռեկորդային ծավալով բերքի ստացմանը (2011/2012 թթ.՝ 456 մլն տոննա) և համաշխարհային պաշարների ավելացմանը, առկա են որոշակի անորոշություններ՝ պայմանավորված Թաիլանդում պետական կարգավորման մեխանիզմների հավանական փոփոխությամբ: Վերջինս էլ ենթադրում է շուկայում լարվածության պահպանում՝ գների աճի հնարավոր ռիսկերով:

Շուկայական լարվածության մասնակի չեզոքացում է ակնկալվում նաև շաքարավազի միջազգային շուկայում՝ պայմանավորված մի շարք հիմնական արտադրող երկրներում, հատկապես Բրազիլիայում, Հնդկաստանում, Հինաստանում, ԱՊՀ երկրներում և Թաիլանդում սպասվող արտադրության ծավալների ավելացմամբ: Այսպես, համաձայն ԱՄՆ գյուղդեպարտամենտի գնահատումների՝ շաքարավազի արտադրության կանխատեսվող ծավալները 2011/2012 տարվա համար կկազմեն 168.5 մլն տոննա, ինչն էլ, պահանջարկի շուրջ 162 մլն տոննա կանխատեսվող ծավալների պայմաններում, կենթադրի պաշարների որոշակի համալրում: Պաշարների վերականգնումը հատկապես ակնառու կլինի վերջին տարիներին էական կրճատում արձանագրած երկրներում, մասնավորապես՝ Հնդկաստանում: Նման զարգացումների պարագայում կանխատեսվող ժամանակահատվածում սպասվում է շաքարավազի գների որոշակի նվազում, սակայն դեռևս կպահպանվի 2011 թ. երրորդ եռամսյակի սկզբին ձևավորված բարձր մակարդակը:

Թեև համաշխարհային տնտեսության ակտիվացումը, ըստ կանխատեսումների, կվերականգնվի 2011 թ. երկրորդ կիսամյակից, սակայն ԱՄՆ-ն նախանշում է նվազման ուղղությամբ առկա ռիսկերի ավելացում: Կանխատեսվող ժամանակահատվածում համաշխարհային տնտեսական աճին խոչընդոտող հիմնական գործոնների շարքում հատկապես կարևորվում են Եվրոգոտում պարտքային հիմնախնդիրների սրման պատճառով

հնարավոր վստահության կորստի և փոխանցման էֆեկտների գործողության հետևանքները, ինչպես նաև ԱՄՆ պետական հաշվեկշռի ճշգրտման ուղղությամբ քաղաքականությունների վերաբերյալ առկա անորոշությունները: Ընդհանուր առմամբ, համաշխարհային տնտեսության արագ աճը զսպող հիմնարար գործոն է կանխատեսվող ժամանակահատվածում դրամավարկային և հարկաբյուջետային պայմանների խստացումը ինչպես զարգացող, այնպես էլ զարգացած երկրներում:

Նման պայմաններում, 2011-2012 թթ. տնտեսական քաղաքականությունների համատեքստում, առաջնային խնդիրները զարգացած երկրներում կլինեն հարկաբյուջետային կոնսոլիդացումը, դրան զուգահեռ՝ տնտեսական աճի համարժեք խթանների ձևավորումը, ինչպես նաև ֆինանսական համակարգերի հետագա ամրապնդումը, զարգացող երկրներում՝ «գերտաքացման» նախանշանների դեմ արդյունավետ քաղաքականության միջոցառումների ներդրումը: Զարգացող և զարգացած մի շարք երկրներ արդեն կոշտացրել են դրամավարկային պայմանները, իսկ կանխատեսվող ժամանակահատվածում, հարկաբյուջետային կոնսոլիդացման համատեքստում, դրամավարկային միջավայրը հիմնականում կօժանդակի տնտեսության աճին: Այս առումով նշենք, որ ԱՄՆ դաշնային պահուստային համակարգի կողմից քանակական ընդլայնման երկրորդ փուլի ավարտը ինքնին ենթադրում է դրամավարկային պայմանների խստացում, սակայն ԱՄՆ տնտեսությունում առկա հիմնախնդիրների և հարկաբյուջետային կոնսոլիդացման ներքո կանխատեսվում է, որ Դաշնային պահուստային համակարգը կհետաձգի քաղաքականության տոկոսադրույքների բարձրացումը մինչև 2013թ.: Նման իրավիճակը ենթադրում է եվրոյի նկատմամբ ԱՄՆ դոլարի փոխարժեքի որոշակի արժեզրկում՝ հաշվի առնելով նաև Եվրոգոտու հիմնական երկրներում՝ Գերմանիայում և Ֆրանսիայում տնտեսական դրական զարգացումները:

Ամփոփելով նշենք, որ կանխատեսվող ժամանակահատվածում համաշխարհային տնտեսության դանդաղ աճի և միջազգային ապրանքային շուկաներում առաջարկի որոշակի վերականգնման պայմաններում, ներքին տնտեսությունը ներթափանցող գնաճային ճնշումները հիմնականում կթուլանան, իսկ առկա ռիսկերը առավելապես գների նվազման ուղղությամբ կլինեն:

Համախառն առաջարկ

Տնտեսական աճի կանխատեսումները վերանայվել են փոքր-ինչ աճի ուղղությամբ՝ պայմանավորված կանխատեսվող ժամանակահատվածում, 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ, համաշխարհային պահանջարկի ավելի բարձր աճի սպասումներով, ապագա տնտեսական իրավիճակի վերաբերյալ տնտեսավարող սուբյեկտների սպասումների շարունակական բարելավման պարագայում ներդրումային միջավայրի գրավչության աստիճանական վերականգնմամբ և նախորդ եռամսյակի կանխատեսումներում նախանշված առավել բարձր տնտեսական աճի ռիսկերի դրսևորմամբ: Արդյունքում՝ 2011 թվականին ակնկալվում է 4,7-5,5%¹⁵ տնտեսական աճ, իսկ 2012 թվականի առաջին կիսամյակում, տնտեսական զարգացումների վերոնշյալ միտումների պահպանման պարագայում՝ 3,3-4,6% տնտեսական աճ:

Տնտեսության ճյուղերում ակնկալվում են հետևյալ զարգացումները:

Արդյունաբերության ճյուղում 2011 թվականին ակնկալվում է ավելացված արժեքի շուրջ 8,3 -10,3% աճ, իսկ 2012 առաջին կիսամյակում՝ 3.1-5.1%: Աճին հիմնականում կնպաստեն համաշխարհային շուկաներում գունավոր մետաղների գների բարձր մակարդակի պահպանման հետևանքով հանքարդյունաբերության և մետաղագործության կանխատեսվող աճը, համաշխարհային և ներքին տնտեսության շարունակական վերականգնման արդյունքում սննդամթերքի և խմիչքների արտադրության ծավալների աճը, նախորդ տարվա ընթացքում ՋԷԿ-երում արդյունավետ տեխնոլոգիաների ներդրման, Հրազդանի ՋԷԿ-ի 5-րդ էներգաբլոկի շահագործման, վերականգնվող էներգետիկայի բնագավառում իրականացված և նախատեսվող ներդրումային ծրագրերի իրականացման պարագայում էլեկտրաէներգիայի արտադրության ակնկալվող աճը:

¹⁵ Տե՛ս ՀՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գծանկարի 30% հավանականության միջակայքը:

Շինարարության ճյուղում թեև կանխատեսվում է աճի տեմպերի որոշակի արագացում, այնուամենայնիվ, ճյուղի ավելացված արժեքի իրական աճը դեռևս մնում է համեմատաբար փոքր՝ 0.6 – 2.6%՝ 2011 թվականին և 2.2-4.2%՝ 2012 թ. առաջին կիսամյակում: Աճը հիմնականում կապմանավորվի էներգետիկայի, գյուղատնտեսության, տրանսպորտի և կապի ոլորտներում իրականացվող շինարարության ծավալների աճով: Ընդ որում՝ բնակչության միջոցների հաշվին իրականացվող շինարարության ծավալների էական փոփոխություններ չեն սպասվում:

Ծառայությունների ճյուղում 2011 թվականին ակնկալվում է ավելացված արժեքի շուրջ 3-5% աճ, իսկ 2012 թ. առաջին կիսամյակում՝ 2.2-4.2%՝ հիմնականում պայմանավորված մասնավոր և պետական ծախսումների կանխատեսվող աճով, որն անդրադառնալու է ինչպես առևտրաշրջանառության ծավալների, այնպես էլ՝ մատուցված այլ ծառայությունների ծավալների վրա:

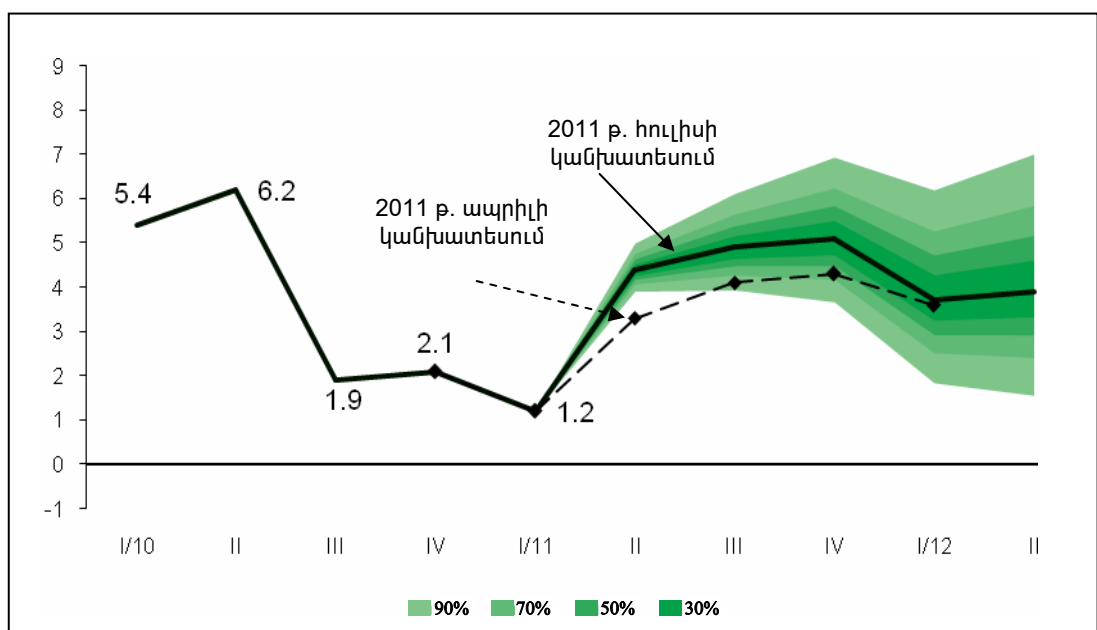
Գյուղատնտեսության ճյուղում 2011 թվականին ակնկալվում է ավելացված արժեքի շուրջ 6.1-8.1% աճ, իսկ 2012 առաջին կիսամյակում՝ 6-8%: Աճին նպաստելու է ինչպես բուսաբուծության, այնպես էլ անասնապահության ենթաճյուղերի կանխատեսվող աճը:

Հաշվի առնելով գյուղատնտեսությունում բուսաբուծության ենթաճյուղի ունեցած բավականին բարձր տեսակարար կշիռը և վերջինիս թողարկման ծավալների կախվածությունը բնակլիմայական պայմաններից, կանխատեսման ժամանակ ընտրվել է ամենաքիչ ռիսկային տարբերակը:

Տնտեսական աճի ռիսկերը երկկողմանի են և կապված են ինչպես արտաքին, այնպես էլ ներքին գործոնների հետ: Ընդ որում, գերակշռող են աճի ուղղությամբ ռիսկերը՝ պայմանավորված ինչպես համաշխարհային տնտեսության վերականգնման տեմպերի արագացման և ներքին պահանջարկի՝ ակնկալվածից ավելի բարձր աճով, այնպես էլ տնտեսության բոլոր ճյուղերում կանխատեսված ցուցանիշների՝ աճի ուղղությամբ ռիսկերի դրսևորմամբ:

Մասնավորապես՝ աճի ուղղությամբ գերակշռող ռիսկերը արդյունաբերության ճյուղում հիմնականում կապմանավորվեն համաշխարհային տնտեսության ավելի արագ տեմպերով վերականգնմամբ, շինարարության և ծառայությունների ճյուղերում նախատեսվող ներդրումային խոշորածավալ ծրագրերի իրականացման արագությամբ: Իսկ գյուղատնտեսությունում, պայմանավորված վերջինիս բարձր կախվածությամբ բնակլիմայական պայմաններից, ռիսկերը հավասարակշռված են:

ՀՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխում¹⁶

¹⁶ Այսուհետ հավանականությունների բաշխման գրաֆիկը կներկայացվի ՀՆԱ իրական կուտակային աճի ցուցանիշների հիման վրա՝ նախկինում հիմք ընդունվող ՀՆԱ իրական եռամսյակային աճի ցուցանիշների փոխարեն:

Տնտեսական աճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխում

Տնտեսական աճի միջակայքը	Տնտեսական աճի՝ տվյալ միջակայքում գտնվելու հավանականություն	
	2011թ. IV եռ.	2012թ. II եռ.
< 1%	0.00%	4.75%
1 - 4%	12.05%	41.54%
4 - 7%	75.83%	43.93%
7 - 9%	11.54%	8.29%
9% <	0.58%	1.41%

ՀՆԱ իրական աճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխում

Ժամանակահատված	90% հավանականության միջակայք		30% հավանականության միջակայք	
	նվազագույն	առավելագույն	նվազագույն	առավելագույն
2011 հունվար-հունիս/ 2010 հունվար-հունիս (գնահատական)	3.9	5.0	4.3	4.5
2011 հունվար-սեպտեմբեր/ 2010 հունվար-սեպտեմբեր	3.9	6.1	4.6	5.2
2011 հունվար-դեկտեմբեր/ 2010 հունվար-դեկտեմբեր	3.7	6.9	4.7	5.5
2012 հունվար-մարտ/ 2011 հունվար-մարտ	1.8	6.2	3.3	4.3
2012 հունվար-հունիս/ 2011 հունվար-հունիս	1.6	7.0	3.3	4.6

Աշխատանքի շուկա¹⁷

Աշխատանքի շուկայի՝ 2011 թվականի երկրորդ կիսամյակի ցուցանիշների կանխատեսումները որոշակիորեն վերանայվել են՝ պայմանավորված նախորդ կանխատեսումների համեմատ սպասվող ավելի բարձր տնտեսական ակտիվությամբ և ավելի ցածր գնաճային միջավայրով:

Մասնավորապես՝ ակնկալվում է տնտեսության միջին անվանական աշխատավարձերի շուրջ 6%-ով աճ՝ պայմանավորված տնտեսական ակտիվացման արդյունքում մասնավոր հատվածում անվանական աշխատավարձերի աճով և բյուջետային ֆինանսավորում ունեցող որոշ կազմակերպություններում աշխատավարձերի չափավոր աճով: Նշենք նաև, որ երկրորդ կիսամյակի ընթացքում անվանական աշխատավարձերի աճին որոշակիորեն

¹⁷ Աշխատանքի շուկայի 2011 - 2012 թվականների տվյալները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են՝ հիմնված 2011 թվականի առաջին եռամսյակի և 2011 թվականի ապրիլ, մայիս ամիսների փաստացի ցուցանիշների վրա: Ենթաբաժնում ներկայացված աճի ցուցանիշները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

կնպաստեն նախորդ ամիսների ընթացքում արձանագրված գնաճի հետևանքով անվանական աշխատավարձի՝ աճի ուղղությամբ ճշգրտումները:

Ինչ վերաբերում է 2012 թվականի առաջին կիսամյակին՝ ապա սպասվում է անվանական աշխատավարձերի մոտ 5%-ով աճ, որը կայանաավորվի արտադրողականության աճով և գործազրկության նվազմամբ:

Տնտեսական ակտիվության բարձր մակարդակի պահպանման պայմաններում 2011 թվականի երկրորդ կիսամյակում կշարունակի աճել աշխատուժի նկատմամբ պահանջարկը՝ հիմնականում ի հաշիվ արդյունաբերության և ծառայության ճյուղերում թողարկման ծավալների աճի, որի արդյունքում տնտեսությունում կնվազի գործազուրկների թիվը: Պաշտոնապես գրանցված գործազրկության միջին մակարդակը 2011 թվականի երկրորդ կիսամյակում կնվազի 0.6 տոկոսային կետով և կկազմի 6.3%: 2012 թվականի առաջին կիսամյակում պաշտոնապես գրանցված գործազրկության մակարդակը կշարունակի նվազել և կկազմի 6.1%՝ մոտենալով նախաճգնաժամային մակարդակին:

2011 թվականի երկրորդ և 2012 թվականի առաջին կիսամյակներում՝ անվանական աշխատավարձերի աճը մոտ կլինի նույն ժամանակահատվածներում աշխատանքի արտադրողականության աճին՝ արտահայտելով ՀՀ տնտեսությունում աշխատուժի շուկայի համեմատաբար բարձր ճկունությունը: Այս պայմաններում տնտեսավարող սուբյեկտները մեկ միավոր արտադրանքին բաժին ընկնող աշխատավարձի ծախսի էական աճ չեն արձանագրի, հետևաբար միավոր աշխատուժի ծախսերի ազդեցությունը գնաճի վրա կանխատեսվող ժամանակահատվածում գնահատվում է չեզոք:

Համախառն պահանջարկ¹⁸

Մասնավոր հատվածի ծախսումներ

Մասնավոր հատվածի ծախսումների՝ 2011 թվականի երկրորդ կիսամյակի կանխատեսումները փոքր-ինչ վերանայվել են աճի ուղղությամբ, որի համար հիմնականում հիմք են հանդիսացել կանխատեսվող ժամանակահատվածում, նախորդ կանխատեսումների համեմատ, տնտեսական ակտիվության և արտասահմանից դրամական հոսքերի աճի ավելի բարձր սպասվող մակարդակները:

Ըստ վերանայված գնահատումների՝ 2011 թվականի երկրորդ կիսամյակում ակնկալվում է մասնավոր ծախսումների՝ 6%-ով աճ՝ պայմանավորված ինչպես մասնավոր սպառման, այնպես էլ մասնավոր ներդրումների աճով: Մասնավոր ծախսումների վերը նշված աճի և պետական ծախսումների՝ իրական արտահայտությամբ անփոփոխ մակարդակի պարագայում տնտեսությունում երկրորդ կիսամյակում ներքին պահանջարկը կաճի 6%-ով:

Ինչ վերաբերում է 2012 թվականի առաջին կիսամյակին, ապա սպասվում է մասնավոր ծախսումների՝ 6%-ով և պետական ծախսումների 4%-ով աճ, իսկ ներքին պահանջարկը կավելանա 6%-ով:

Մասնավոր ծախսումների կառուցվածքում մասնավոր ներդրումները երկրորդ կիսամյակում կավելանան մոտ 7%-ով, իսկ 2012 թվականի առաջին կիսամյակում՝ շուրջ 15%-ով՝ արձագանքելով արտաքին ու ներքին պահանջարկի կայուն վերականգնման արդյունքում արդյունաբերության և ծառայությունների ոլորտում շահութաբերության աճին: Մասնավոր ներդրումների հիմնական ֆինանսավորման աղբյուր կլինեն սեփական միջոցները և մասնավոր հատվածին տրամադրվող վարկերը: Մասնավոր ներդրումների աճը կանխատեսվող ժամանակահատվածում կարտահայտվի կազմակերպությունների միջոցների հաշվին իրականացվող շինարարության աճով, որն էլ մեծ նպաստում կունենա ընդհանուր շինարարության ճյուղի դանդաղ, բայց կայուն վերականգնման գործընթացին:

Նախորդ կանխատեսումների համեմատ, մասնավոր սպառման աճի տեմպը վերանայվել է աճի ուղղությամբ՝ պայմանավորված տնտեսական ակտիվության և արտասահմանից փոխանցվող դրամական միջոցների՝ ակնկալվող ավելի բարձր աճի տեմպերով: Այսպես՝ 2011 թվականի երկրորդ կիսամյակում մասնավոր սպառման աճի տեմպը

¹⁸ Մասնավոր սպառման և ներդրումների իրական աճի 2011-12 թվականների ցուցանիշները ՀՀ ԿՔ գնահատումներն են: Նշված ցուցանիշների փաստացի թվերը 2011 թվականի առաջին եռամսյակի՝ ՀՀ ԱՎԾ կողմից իրապարակված տվյալներն են: Ենթաբաժնում ներկայացված իրական աճի գնահատումները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

կկազմի 6.2%, իսկ 2012 թվականի առաջին կիսամյակում՝ 4.2%: Նշենք նաև, որ կանխատեսվող հորիզոնում մասնավոր սպառման աճի տեմպը կզիջի մասնավոր հատվածի տնօրինվող եկամուտների աճի տեմպին՝ արտահայտելով վերջին տարիներին տնտեսությունում նվազած խնայողությունների համալրման գործընթացը:

Մասնավոր ծախսումների շարունակական աճի պարագայում 2011 թվականի երկրորդ կիսամյակում մասնավոր ծախսումները փոքր-ինչ կգերազանցեն իրենց պոտենցիալ մակարդակը՝ առաջացնելով գրոյին մոտ դրական ճեղքվածք: Արդյունքում՝ տնտեսությունում կնկատվեն թույլ գնաճային ճնշումներ՝ 0.2-0.3 տոկոսային կետի չափով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում մասնավոր պահանջարկի աճը համահունչ կլինի առաջարկի աճին՝ պայմանավորված գործազրկության մակարդակի նվազմամբ և մասնավոր հատվածում իրականացվող ներդրումների աճով, որը տնտեսավարող սուբյեկտներին հնարավորություն կընձեռի ավելացված պահանջարկին արձագանքելու քանակական և ոչ թե գնային ճշգրտումներով: Այսպիսով, մասնավոր ծախսումների ազդեցությունը գնաճի վրա 2012 թվականի երկրորդ կիսամյակում գնահատվում է չեզոք:

Ընթացիկ հաշիվ

Համաշխարհային տնտեսության շարունակվող աճի և ներքին տնտեսության ակնկալվող բարենպաստ զարգացումների պայմաններում ընթացիկ հաշվի առանձին տարրերի աճի տեմպերը որոշակիորեն ճշգրտվել են նախորդ կանխատեսումների համեմատ: Հաշվի առնելով համաշխարհային շուկաներում 2011թ. երկրորդ եռամսյակի վերջին մետաղների գների կայունացումը և հետագա պահպանումը ներկա բարձր մակարդակում, ինչպես նաև համաշխարհային տնտեսության և ՀՀ արդյունաբերության ակնկալվող աճը՝ ապրանքների և ծառայությունների արտահանման ցուցանիշը 2011 թ. երկրորդ կիսամյակի համար վերանայվել է աճի ուղղությամբ: Հաշվի առնելով 2011 թ. առաջին կիսամյակում արձանագրված բարձր աճը և հետագա վերանայումը՝ ապրանքների և ծառայությունների արտահանման աճը կլինի 18-20% միջակայքում, իսկ իրական ծավալների աճը՝ 9-11% միջակայքում: Արտահանման ռիսկերը պահպանվում են երկու ուղղությամբ՝ պայմանավորված համաշխարհային տնտեսության՝ նվազման ուղղությամբ ռիսկերի ավելացմամբ, մետաղների միջազգային գների և ՀՀ արդյունաբերության զարգացումներով: Արտահանման աճի միտումները կպահպանվեն 2012 թ. առաջին կիսամյակում, որի պարագայում ապրանքների և ծառայությունների արտահանման արժեքային աճը կլինի 6-8% միջակայքում, իսկ իրական աճը՝ նույնպես 6-8% միջակայքում:

Ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման վերաբերյալ 2011 թ. երկրորդ կիսամյակի համար կանխատեսումները նույնպես վերանայվել են աճի ուղղությամբ՝ ՀՆԱ-ի ակնկալվող առավել բարենպաստ զարգացումներին համապատասխան: Հաշվի առնելով ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման առաջին կիսամյակի փաստացի ցուցանիշը և հետագա վերանայումը՝ 2011թ. վերջիններիս արժեքային աճը կկազմի 10-12%: Սպասվում է ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման իրական ծավալների նվազում 2-4% միջակայքում (նախկին կանխատեսումը՝ 3-5%): Ներմուծման մասով ռիսկերը նույնպես երկու ուղղությամբ են, ինչը պայմանավորված է ներքին տնտեսության և միջազգային գների զարգացումներով: 2012 թ. առաջին կիսամյակում ակնկալվում է ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման արժեքային աճ 2-4% միջակայքում, իսկ իրական ծավալների աճ՝ 1-3% միջակայքում:

Ֆիզիկական անձանց ոչ առևտրային փոխանցումների կանխատեսումները 2011թ. երկրորդ կիսամյակի համար վերանայվել են աճի ուղղությամբ՝ հաշվի առնելով առաջին կիսամյակում արձանագրված բարձր աճը և Ռուսաստանի տնտեսության բարենպաստ զարգացումների պահպանումը¹⁹ (ԱՄՅ-ի կողմից հունիսին կատարված կանխատեսումների համաձայն՝ 2011 թ. տնտեսական աճը մնացել է անփոփոխ՝ 4.8%, իսկ 2012 թ. համար կանխատեսվում է 4.5%): Արդյունքում՝ 2011 թ. ֆիզիկական անձանց ոչ առևտրային փոխանցումների աճը կլինի 19-22% միջակայքում: 2012 թ. առաջին կիսամյակում ակնկալվում է ոչ առևտրային փոխանցումների 13-15% աճ:

Վերը նշված զարգացումների արդյունքում 2011թ. ընթացիկ հաշիվ/ՀՆԱ²⁰ ցուցանիշը կլինի 11-13% միջակայքում:

¹⁹ *Պրամական փոխանցումների գերակշիռ մասը ստացվում է Ռուսաստանից:*

²⁰ *Եթե փորձենք համադրելի դարձնել ընթացիկ հաշվի մակարդակի ներկա կանխատեսումները նախորդ եռամսյակում տրված կանխատեսումների հետ՝ բացառելով վճարային հաշվեկշռի վերանայումներն ու ճշգրտումները, ապա ընթացիկ հաշիվ/ՀՆԱ հարաբերությունը նախորդ կանխատեսման համեմատ գրեթե չի փոփոխվել:*

Համախմբված բյուջե²¹

2011 թվականին իրականացվող հարկաբյուջետային քաղաքականությունը կարելի է բնութագրել որպես մակրոտնտեսական կայունացման ուղղված քաղաքականության շարունակություն: Տարվա կտրվածքով պետական ծախսային ծրագրերի ապահովման հիմնական ուղենիշը ՀՆԱ-ում հարկային եկամուտների՝ նախորդ տարվա նկատմամբ 0.3 տոկոսային կետ աճի ապահովումն է և պետական ծախսերի իրականացումը՝ ծրագրված համամասնություններին համապատասխան: Սակայն տարվա առաջին կեսի փաստացի զարգացումներով (եկամուտների հավաքագրում՝ ծրագրված համամասնություններին համապատասխան և ծախսերի տնտեսումներ) պայմանավորված՝ տարվա արդյունքում հնարավոր են ծրագրված համամասնությունների նկատմամբ ծախսերի որոշ տնտեսումներ: Դրա հետևանքով տարվա համար գնահատված հարկաբյուջետային քաղաքականության չեզոք ազդեցությունը կարող է դառնալ փոքր-ինչ զսպող: Հաշվի առնելով առաջին կիսամյակում պետական բյուջեի կատարման փաստացի ցուցանիշները՝ փոքր-ինչ ճշգրտվել են նաև հաջորդ եռամսյակներում ակնկալվող ազդեցությունները: Մասնավորապես՝ փոքր-ինչ ընդլայնող ազդեցություններ են կանխատեսվում երրորդ և չորրորդ եռամսյակներում:

Այսպիսով, ծախսերի որոշակի տնտեսումների (տարեկան ծրագրվածի մոտ 2%) ձևավորման պայմաններում համախառն պահանջարկի վրա հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցության գնահատականը 2010 թվականի նկատմամբ կկազմի մոտ 1 տոկոսային կետ՝ զսպող:

2012 թվականի առաջին կեսին, ըստ «ՀՀ 2012-2014 թթ. պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի» ԿԲ կողմից կատարված գնահատումների, ակնկալվում է հարկաբյուջետային քաղաքականության չեզոք ազդեցության դրսևորում:

Անփոփելով՝ նշենք, որ 2011 թվականի երկրորդ կիսամյակում ներքին պահանջարկի վրա համախմբված բյուջեի փոքր-ինչ ընդլայնող ազդեցությունը կզիջի առաջին կիսամյակից փոխանցվող զսպող ազդեցությանը: Հաշվի առնելով նաև մասնավոր ծախսումների թույլ գնաճային ճնշումները և աշխատանքի շուկայի չեզոք ազդեցությունը, կարելի է փաստել, որ 2011 թվականի երկրորդ կիսամյակում ներքին պահանջարկի և աշխատանքի շուկայի զուտ ազդեցությունը սպառողական շուկայի վրա գնահատվում է գնանկումային՝ 0.3 - 0.4 տոկոսային կետի չափով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում կպահպանվի պետական բյուջեի զսպողական միտումը, որը աշխատուժի շուկայի և մասնավոր ծախսումների չեզոք մակարդակի պայմաններում սպառողական շուկայում կառաջացնի գնանկումային ճնշումներ՝ 0.2 - 0.3 տոկոսային կետի չափով:

²¹ Հարկաբյուջետային հատվածի ազդեցության գնահատումը կատարվել է «ՀՀ 2011 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի համամասնությունների հիման վրա կազմված համախմբված բյուջեի ցուցանիշներով: Հարկաբյուջետային ազդակը գնահատվել է 2010 թվականի (բազիսային տարի) համախմբված բյուջեի ցուցանիշների նկատմամբ՝ պայմանավորված տնտեսության վերականգնման դրական միտումներով և հակաճգնաժամային ընդլայնող հարկաբյուջետային քաղաքականությունից հավասարակշռված քաղաքականության վերադարձով: Եկամուտների ազդեցությունը հաշվարկվել է գնահատված ՀՆԱ անվանական ցուցանիշի, իսկ ծախսերի ազդակը՝ գնահատված պոտենցիալ ՀՆԱ-ի նկատմամբ:

ԳՆԱԾԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՄԱՎԱՐԿԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿԱՆԽԱՏԵՍՎՈՂ 12-ԱՄՍՅԱ ԺԱՄԱՆԱԿԱՅԱՏՎԱԾՈՒՄ

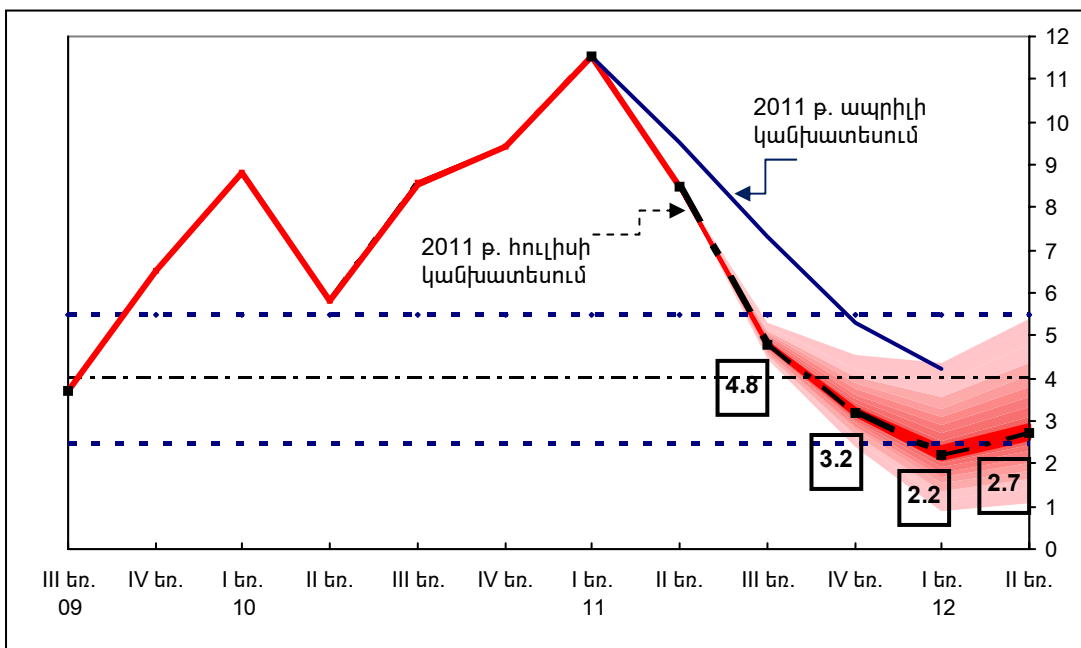
Հիմնվելով մակրոտնտեսական փաստացի և կանխատեսվող զարգացումների վրա՝ առանձին ապրանքախմբերով գնաճի մոդելի և եռամսյակային կանխատեսումների մոդելի միջոցով իրականացվել են գնաճի կանխատեսումներ և նախանշվել դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունները կանխատեսվող 12-ամսյա հորիզոնում:

Առանձին ապրանքախմբերով գնաճի մոդելի կանխատեսումների հիմքում դրվել է շուկայական տոկոսադրույքների՝ ներկայումս ձևավորված մակարդակի պահպանման վարկածը, ինչը ենթադրում է դրամավարկային պայմանների անփոփոխ մակարդակ՝ առաջիկա ժամանակահատվածում:

Հաշվի առնելով արտաքին հատվածից փոխանցվող գնանկումային միջավայրը, մասնավորապես՝ հիմնական պարենային և հումքային ապրանքների միջազգային գների նվազման միտումները, ինչպես նաև գյուղատնտեսական ապրանքների համար առավել բարենպաստ միջավայրի ձևավորումը, շուկայական տոկոսադրույքների անփոփոխ մակարդակի վարկածի հիման վրա ստացված գնաճի պայմանական կանխատեսումները վերանայվել են նվազման ուղղությամբ: Այսպես, ըստ առանձին ապրանքախմբերի մոդելի կանխատեսման արդյունքների՝ 2011 թվականի երրորդ եռամսյակից սկսած՝ գնաճի 12-ամսյա ցուցանիշը կդրսևորի շարունակական նվազման միտում և տարեվերջին կգտնվի նպատակային ցուցանիշի տատանումների թույլատրելի միջակայքի ստորին սահմանի մոտ. կենտրոնական արժեքն այդ ժամանակահատվածի համար կանխատեսվում է 3.2%: 12-ամսյա հորիզոնի ավարտին՝ 2012 թվականի երկրորդ եռամսյակում, գնաճի կանխատեսված կենտրոնական արժեքը կկազմի 2.7%:

Թեև գնաճի կանխատեսումները վերանայվել են նվազման ուղղությամբ, այնուհանդերձ գնաճի՝ կանխատեսված արժեքից աճի ուղղությամբ շեղման ռիսկերը գերակշռում են՝ պայմանավորված ինչպես գյուղատնտեսությունից, այնպես էլ արտաքին շուկաներից սպասվող հնարավոր ռիսկերով: 12-ամսյա գնաճը տարեվերջին ավելի քան 74.2% հավանականությամբ կգտնվի 3.0 - 5.5%-ի միջակայքում, իսկ 2012 թ. երկրորդ եռամսյակի ավարտին 70.5% հավանականությամբ՝ 1.0 - 4.0%-ի միջակայքում:

Գնաճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գրաֆիկ (12-ամսյա)

Գնաճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխում

Գնաճի միջակայքը	Գնաճի՝ տվյալ միջակայքում լինելու հավանականությունը	
	2011թ. IV եռ.	2012թ. II եռ.
< 1.0%	0.03%	3.3%
1.0-3.0%	25.4%	43.8%
3.0-4.0%	53.8%	26.7%
4.0-5.5%	20.4%	21.0%
5.5-7.5%	0.3%	5.04%
7.5% <	0.06%	0.15%

ՀՀ ԿԲ-ում կիրառվող եռամսյակային կանխատեսումների մոդելի միջոցով գնաճի կանխատեսումները և նախանշվող դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունները, ընդհանուր առմամբ, համահունչ են առանձին ապրանքախմբերով գնաճի մոդելի արդյունքներին: Եռամսյակային կանխատեսումների մոդելի արդյունքները ստացվել են 2011 թ. երկրորդ եռամսյակում ձևավորված փաստացի մակրոտնտեսական նախնական պայմանների հիման վրա: Ստացված գնահատականների համաձայն՝ երկրորդ եռամսյակում գնաճային միջավայրը զգալիորեն թուլացել է՝ պայմանավորվելով ինչպես ներքին և արտաքին մակրոտնտեսական զարգացումներով, այնպես էլ տարեսկզբին իրականացված դրամավարկային պայմանների խստացման քաղաքականությամբ: Մասնավորապես՝ երկրորդ եռամսյակում արտաքին միջավայրից փոխանցվող գնաճային ճնշումները որոշակիորեն թուլացել են, համախառն պահանջարկով պայմանավորված լրացուցիչ գնաճային ճնշումներ չեն դիտվել՝ չնայած մասնավոր տրանսֆերտների աճի տեմպերի արագացմանը, իսկ տարեսկզբին դրամավարկային պայմանների խստացման քաղաքականության արդյունքում իրական տոկոսադրույթները պահպանվել են հավասարակշիռ մակարդակից ավելի բարձր մակարդակում:

Վերոնշյալ մակրոտնտեսական նախնական պայմանների ներքո իրականացված կանխատեսումները ցույց են տալիս, որ գնաճի հետագա վարքագիծը պայմանավորող մակրոտնտեսական զարգացումները կշարունակվեն դեռևս տարեսկզբից նախանշվող ուղղություններով: Միաժամանակ ակնկալվում է, որ երկրորդ եռամսյակում սպասվածից ավելի թույլ գնաճային միջավայրի ձևավորման և գյուղատնտեսության ոլորտում առավել բարենպաստ զարգացումների պայմաններում, կանխատեսվող 12-ամսյա հորիզոնում գնաճի նվազման տեմպերը կարագանան: Գնաճային միջավայրի թուլացմանը կշարունակեն նպաստել նաև համախառն պահանջարկի կանխատեսվող զարգացումների պայմաններում ՀՆԱ-ի՝ իր պոտենցիալ մակարդակից ավելի ցածր մակարդակի պահպանումը մինչև տարեվերջ, միջազգային ապրանքային շուկաներում գների հարաբերական կայունության պարագայում արտաքին միջավայրից նոր գնաճային ճնշումների բացակայությունը, ինչպես նաև տարեսկզբին իրականացված դրամավարկային պայմանների խստացման քաղաքականության փոխանցվող ազդեցությունները:

Նշված զարգացումների արդյունքում ակնկալվում է, որ երրորդ եռամսյակում գնաճի տեմպերը էապես կնվազեն, իսկ արդեն կանխատեսվող հորիզոնի ավարտին 12-ամսյա գնաճը կձևավորվի գնաճի թիրախի տատանումների թույլատրելի միջակայքի ստորին սահմանին մոտ: Այս պարագայում, գնաճը նպատակային թիրախին մոտեցնելու նպատակով, կպահանջվի փոփոխել դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունը՝ մեղմելով դրամավարկային պայմանները: Դա կնպաստի նաև տնտեսության վերականգնման համար առավել բարենպաստ միջավայրի ձևավորմանը:

Այս համատեքստում առաջիկա մեկ տարվա հորիզոնի համար **դրամավարկային ցուցանիշների** կանխատեսումների հիմքում ընկած են նախորդ եռամսյակի արդյունքներով ձևավորված փաստացի մակրոտնտեսական միջավայրը, հաջորդ մեկ տարվա կտրվածքով կանխատեսված մակրոտնտեսական զարգացումները և այդ ժամանակահատվածի համար նախատեսված հարկաբյուջետային քաղաքականության սցենարը: Հիմնվելով երկրորդ եռամսյակի արդյունքում արտաքին և ներքին գնաճային միջավայրի որոշակի կայունացման միտումների վրա և հաշվի առնելով հետագա մեկ տարվա ժամանակահատվածում գնաճային ճնշումների զգալի մեղմման ակնկալիքները՝ 12-ամսյա կտրվածքով դրամավարկային ցուցանիշների կանխատեսումները ճշգրտվել են աճի տեմպերի բարձրացման ուղղությամբ: Այսպես, հաջորդող մեկ տարվա հորիզոնում փողի և դրամային զանգվածների աճը կանխատեսվել է համապատասխանաբար տ/տ 19.6% և 20.8%, իսկ փողի բազայի աճը՝ 13.6%: Ակնկալվում է շրջանառությունում գտնվող կանխիկ դրամի տ/տ 14.4% աճ, ինչը կուղեկցվի դրամային ավանդների 28.8% և արտարժույթային ավանդների 18.1% աճով: Նշված շարժերի արդյունքում սպասվում է տնտեսության դոլարայնացման մակարդակի ավելի քան 1.3%-ով նվազում, ինչպես նաև փողայնացման և դրամայնացման շուրջ 12.0%-ով աճ:

Ֆինանսական համակարգի կողմից տնտեսության վարկավորման բարձր ակտիվությունը տարվա առաջին կիսամյակի ընթացքում կպահպանվի նաև հաջորդ մեկ տարվա հորիզոնում: Ակնկալվում են բիզնեսի վարկավորման աճի բարձր տեմպեր և հիփոթեքային վարկավորման աշխուժացում, ինչը կուղեկցվի նաև սպառողական վարկերի տրամադրման զգալի ակտիվացմամբ: Արդյունքում՝ բացարձակ արտահայտությամբ վարկավորման ծավալների ակնկալվող ավելի քան 260.0 մլրդ դրամ աճի պարագայում այդ ցուցանիշի 12-ամսյա աճի տեմպը կկազմի 24.6%: Նշենք, որ վերջինիս կառուցվածքում դեռևս գերակշռող կլինեն տնտեսությանը տրամադրվող արտարժույթային վարկավորման ծավալները: